

УДК 633.88

Код UPOV: SATUR_HOR

Методика
проведення експертизи сортів чаберу садового (*Satureja hortensis* L.)
на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Satureja hortensis* L.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 30 г.

2.3 Насіння має бути здорове на вигляд, не уражене хворобами, не пошкоджене шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 **Тривалість експертизи.** Експертиза має тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 **Місце експертизи.** Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 **Умови для проведення експертизи.** Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами у другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 **План експертизи.** Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до звершення циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 100 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин $0,70 \times 0,10$ м.

3.5 **Метод дослідження:** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту, здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків, залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці

ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації вимірюють кількісні ознаки (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 Кількість рослин / частин рослин. Експертизі підлягає щонайменше 100 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 100 рослин або частин 100 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 30 рослин або частин 30 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 100 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 30 рослин або частин 30 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 Експертиза на відмінність

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 Експертиза на однорідність

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, відзначеними в описі сорту.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 100 рослин допускаються три нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 Експертиза на стабільність

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, в кінці кожного такого циклу. Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту, використовуючи ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабо варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Для групування рекомендовано такі ознаки:

- Час початку цвітіння (ознака 18);
- Рослина: за висотою (фаза повного цвітіння) (ознака 19).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами необхідно висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучають до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довілля це унеможливають;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів чаберу садового

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорт-еталон
1	2	3	4	5
1. (*) QL	Сходи: антоціанове забарвлення VS, 1	відсутнє	1	Остер
		наявне	9	
2. QN	Рослина: за щільністю куща VG, 2	нещільна	3	Остер
		помірно щільна	5	
		щільна	7	
3. (*) PQ	Рослина: габітус VG 2	висхідний	3	Остер
		напіввисхідний	5	
		розлогий	7	
4. (*) QN	Рослина: галуження VG 2	слабке	3	Остер
		помірне	5	
		сильне	7	
5. QN	Рослина: діаметр куща MG 2	малий	3	Остер
		середній	5	
		великий	7	
6. QN	Стебло: за товщиною MG 2	тонке	3	Остер
		середнє	5	
		товсте	7	
7. (*) QL	Стебло: антоціанове забарвлення VG, 2	відсутнє	1	Остер
		наявне	9	
8. (*) QN	Стебло: інтенсивність антоціанового забарвлення VG, 2	слабка	3	Остер
		помірна	5	
		сильна	7	
9. QN	Рослина: облиствленість VG 3	слабка	3	Остер
		середня	5	
		сильна	7	
10. (+) QN	Листок: за довжиною MS 3	короткий	3	Остер
		середній	5	
		довгий	7	
11. QN	Листок: за шириною MS 3	вузький	3	Остер
		середній	5	
		широкий	7	
12. PQ	Листок: забарвлення VG 3	світло-зелене	1	Остер
		зелене	2	
		сіро-зелене	3	
		темно-зелене	4	
13. (*) QL	Листок: антоціанове забарвлення VG, 3	відсутнє	1	Остер
		наявне	9	
14. QL	Листок: опушення VG, 3	відсутнє	1	Остер
		наявне	9	

1	2	3	4	5
15. QN	Суцвіття: кількість кільчаток MS, 6	три	3	Остер
		п'ять	5	
		більше п'яти	7	
16. QL	Суцвіття: антоціанове забарвлення VS, 6	відсутнє	1	
		наявне	9	
17. (*) PQ	Квітка: забарвлення VS 6	біле	1	Остер
		світло-рожеве	2	
		рожеве	3	
		темно-рожеве	4	
		блідо-фіолетове	5	
18. (*) QN	Час початку цвітіння VS 5	ранній	3	Остер
		середній	5	
		пізній	7	
19. (*) QN	Рослина: за висотою (фаза повного цвітіння) MG, 6	низька	3	Остер
		середня	5	
		висока	7	
20. (*) QN	Час досягання насіння VS 7	ранній	3	Остер
		середній	5	
		пізній	7	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів чаберу садового

Коди фаз росту й розвитку рослин, у які рекомендовано проводити спостереження

Коди	Назви фаз росту й розвитку
1	Сходи
2	Галуження
3	Утворення листків
4	Бутонізація (утворено 75% бутонів)
5	Початок цвітіння
6	Повне цвітіння (розкрито 75% квіток)
7	Стигле насіння

8.1 Пояснення або ілюстрації до окремих ознак

До 10. Листок: за довжиною, см.

Короткий – до 1,5; середній – 1,5–2,0; довгий – понад 2,0.

9. Література

1. Володарська А. Т. Вітаміни на грядці / А. Т. Володарська, М. О. Складєвський. – К.: Урожай, 1989. – С. 79.
2. Загальне введення до експертизи на вирізняльність, однорідність і стабільність та розробки гармонізованих описів нових сортів рослин // Міжнародний Союз з охорони нових сортів рослин. – Женева, 2002. – 20 с.
3. Капелев И. Г. Пряноароматические растения / И. Г. Капелев, В. И. Машанов. – Симферополь: Таврия, 1973. – 20 с.
4. Сорти і гібриди овочевих та баштанних культур. Книга–каталог. – Харків, 2003. – С. 172–173.
5. Машанов В. И. Пряноароматические растения / В. И. Машанов, А. А. Покровский. – М.: Агропромиздат, 1991. – С. 119–1212.
6. Определитель высших растений Украины / Д. Н. Доброчаева. М. И. Котов, Ю. Н. Прокудин и др. – 2 изд. стереот. – К.: Фитосоциоцентр, 1999. – 548 с.